

ANWBEXTRA

Turijn

De 15 hoogtepunten in een oogopslag

AURORA

14

Juventus en Grande Torino – twee tot de verbeelding sprekende voetbalclubs
(blz. 71)

Corso Regina Margherita
Corso San Maurizio

Giardini Reali

Mole Antonelliana, beeldbepalend in de skyline van Turijn
(blz. 47)

6

15

Turijn, toonaangevend in hedendaagse kunst
(blz. 73)

Autostad Turijn met Fiat en het Museo dell'Automobile
(blz. 68)

13

11

Naar Piazza Vittorio Veneto voor een aperitivo en/of apericena
(blz. 62)

BORGIO PO

Piazza Cavour

Via Giovanni Gioritti

Giardino Ginzburg
Corso Moncalieri

Via Villa Regina

Villa della Regina
(blz. 65)

12

BORGIO CRIMEA

Corso G. Lanza

0 250 500 m

Welkom

Benvenuto	6
Ter oriëntatie	8
Kennismaking, Turijn in cijfers	10
Geschiedenis, heden, toekomst	16
Praktische informatie	18

De 15 hoogtepunten

- 1 Il Polo Reale – het koninklijke centrum van Turijn** 30
Meer dan 2000 jaar geschiedenis in één complex van 55.000 m²
- 2 Museo Egizio – de grootste collectie buiten Egypte** 34
Mede dankzij het werk van Italiaanse archeologen en hertog Carlo Felice di Savoia heeft Turijn deze collectie Egyptische kunst en cultuur.
- 3 Piazza San Carlo en de koffiecultuur van Turijn** 37
Het mooiste plein van Turijn is omringd door galerijen, waar u enkele van de vele bijzondere Torinese 'caffè storici' aantreft.
- 4 Chiesa di San Lorenzo – een juweeltje van de barok** 42
Een mooi voorbeeld van de barok. Van buiten ingetogen, maar na het betreden volgt de 'explosie'.
- 5 De twee gezichten van Palazzo Madama** 45
Middeleeuws en barok, een indrukwekkend trapportaal en een mooie collectie.
- 6 Mole Antonelliana – beeldbepalend in de skyline van Turijn** 47
Filmmuseum: gebouwd als synagoge en gelukkig nooit afgebroken.
- 7 Ontdek ondergronds Turijn** 50
Op 15 meter diepte langs schuifplaatsen, koninklijke ijskelders en ondergrondse opslagruimten; een spannende tocht.
- 8 De lijkwade van Turijn – een mysterie** 53
Eens in de vijf jaar is dit doek even in de Dom te zien. De rest van de tijd moet u het doen met foto's van de lijkwade in het Museo della Sindone.
- 9 Stad van enogastronomia: lekker eten en drinken** 55
Het achterland van Turijn draagt zorg voor voedingsmiddelen, die al eeuwen lang de basis vormen voor een gastronomische keuken.
- 10 's Avonds bruist het in de middeleeuwse wijk Quadrilatero Romano** 59
Middeleeuwse wijk met smalle straten en veel restaurants en cafés.
- 11 Naar Piazza Vittorio Veneto voor een aperitivo en apericena** 62
Het grootste plein van Turijn bruist in de namiddag en avond en wordt dan vooral door jongeren bezocht.

12	Villa della Regina – een elegante verrassing in de Torinese heuvels	65
Vanuit de tuin van dit elegante paleisje heeft u een mooi uitzicht op de stad en het grote Piazza Vittorio Veneto.		
13	Autostad Turijn – Fiat en het Museo dell'Automobile	68
Fiat bepaalde lange tijd het beeld en de economie van Turijn als autostad. In het museum staan ze naast vele andere bijzondere auto's.		
14	Juventus en Grande Torino – twee tot de verbeelding sprekende voetbalclubs	71
Eén stad en twee voetbalclubs. Het stadion van Juventus is een bezoekje waard.		
15	Turijn, toonaangevend in hedendaagse kunst	73
Veel musea, galerieën en kunst in de openbare ruimte.		

Nog meer Turijn

Gebouwen en kerken	76
Musea	81
Pleinen en parken	83

Excursies

Een cirkel van Savoye paleizen	85
Sacra di San Michele	86
De wijngaarden van de Langhe en Monferrato	87

Te gast in Turijn

Overnachten	90
Eten en drinken	94
Winkelen	102
Uitgaan	110

Toeristische woordenlijst	114
Culinaire woordenlijst	116
Register	118
Fotoverantwoording	122
Colofon	126
Paklijst	127
Extra-routes	128

- Deze symbolen in de tekst verwijzen naar een plattegrond
 Dit symbool in de tekst verwijst naar een van de 15 hoogtepunten
 Dit symbool in de tekst verwijst naar een Waar voor je geld!-tip

Benvenuto – Welkom

'Enogastronomia' vertaalt zich in Turijn in een uitgebreid aanbod aan lekker eten en drinken. De veelheid aan delicatessenwinkels, chocolaterieën, 'enoteche' (wijnbars), 'gelaterie', restaurants en cafés demonstreren voor wie het nog niet wist, dat Turijn de onbetwiste hoofdstad van lekker eten en drinken is. Met een achterland dat rijk is aan slowfood producten is dat ook niet zo verwonderlijk. Bicerin is een typisch Torinees koffiedrankje, dat nog steeds door de bewoners van Turijn in de mooie cafés met een 'fin de siècle' interieur wordt gedronken. Een 19e-eeuws drankje in een 19e-eeuwse ambiance. Het lijkt dan of de tijd in Turijn heeft stilgestaan. Heden en verleden gaan er goed samen. En niet alleen in de bijzondere koffiehuisen.

Ter oriëntatie

Een eerste kennismaking

De natuur is nooit ver weg in Turijn. In het noorden en westen wordt de stad omsloten door de Alpen. In het zuiden zijn er de glooiende heuvels. Tussen die bergen en heuvels in het vlakke land langs de rivier de Po is Turijn gebouwd.

Het is een stad, die zowel per auto, trein als vliegtuig makkelijk te bereiken is. De treinstations **Porta Susa** en **Porta Nuova** liggen aan de rand van het oude centrum. Aan de rand van de stad, maar ook in het centrum zijn er grote parkeergarages. Het vliegveld **Caselle** ligt op 15 autominuten van de stad. Vanaf het vliegveld kunt u per trein (Ligna Dora), per bus (Sadem) en taxi naar Turijn. De Ligne Dora stopt in een buitenwijk ten noorden van de stad. Daarom is voor veel reizigers de bus of taxi praktischer. De bus stopt bij de twee grote treinstations (Porta Nuova en Porta Susa).

In het historische centrum is alles makkelijk te voet te bereiken. Qua openbaar vervoer is er keuze uit tram, bus en metro. Ook kan een fiets worden gehuurd (TO-Bike). Langs de noord-, zuid- en westzijde van Turijn loopt de autostrada (Tangenziale Nord en Tangenziale Sud), die de stad verbindt met Aosta in het noorden, Milaan in het oosten, Frankrijk in het westen en de wijngebieden en de Ligurische kust in het zuiden.

Het centrum

Het centrum - **Centro** - is één van de vele wijken - 'quartieri' - van Turijn. Het merendeel van de belangrijkste monumenten, musea en mooie pleinen treft u in Centro aan. Centraal ankerpunt in het centrum vormt de **Via Roma**. De brede door portici omringde straat loopt vanaf het Stazione Porta Nuova dwars

door het oude centrum van plein naar plein tot aan het **Palazzo Reale**. En vandaar gaat u links via de **Via Garibaldi** en rechts via de **Via Po** naar weer een ander prachtig en groot plein.

Langs de Via Roma en in de aanpalende middeleeuwse wijken **Quadrilatero Romano** en **Dora** en de 18de/19e-eeuwse wijk **Borgo Nuovo** vindt u een keur aan winkels, musea, restaurants en historische cafés. De gebouwen zijn er ingetogen, maar indrukwekkend. De barokke pracht en praal uit zich vooral achter de voordeur. Grandeur en een vriendelijke dorps sfeer gaan in Turijn als vanzelfsprekend samen.

Herkenningspunten

Tot voor kort werd de skyline van Turijn gedomineerd door de koepel van de **Mole Antonelliana**. Deze koepel met spitse top is nog steeds het hoogste gebouw in het centrum van Turijn. Het medio 2016 geopende kantoor van de Italiaanse bank IntesaSanPaolo, Grattacielo, aan de zuidwestzijde van het oude centrum is net iets lager. De **Grattacielo** is gebouwd door Renzo Piano, architect die ook de **Lingotto**-fabriek van Fiat verbouwde tot een centrum van winkels, congres- en concertzalen, universiteit en museum (Pinacoteca Giovanni e Marella Agnelli).

De bewoners van de stad waren lang bang dat de Grattacielo eenzelfde grote bouwkundige vergissing zou worden als de **Torre Littoria** uit 1934 aan het Piazza Castello. De eerste geluiden zijn gelukkig positief. Alsof men nu de smaak te pakken heeft, laat de **Regio Piemonte** aan de zuidzijde van de stad door Massimiliano Fuksas een glazen toren bouwen. Deze toren is hoger dan de Mole!

Langs de zuidoostkant van Turijn loopt de rivier Po. Deze langste rivier van Italië is er een rustige en brede stroom met mooie bruggen, die de stad met de andere zijde en de heuvels verbindt. Vanaf de heuvel **Monte dei Cappuccini** en vanaf de heuveltop met de **Basilica di Superga** heeft u een wijds uitzicht over Turijn. De Basilica di Superga domineert de horizon wanneer u de stad vanuit het noordoosten benadert. Langs de Po aan de zuidzijde heeft u het grootste park in het centrum, **Parco del Valentino**.

Rondom het centrum

Ten zuiden van het centrum achter het treinstation Porta Nuova ligt de wijk **San Salvario**, een levendige multiculturele wijk uit de 19e eeuw waar eerst Zuid-Italiaanse en later Noord-Afrikaanse migranten zich vestigden. Fiat vestigde er in 1900 zijn eerste fabriek. Gebouwen in de ten zuiden en westen van San Salvario gelegen wijken als **Lingotto** en **San Paolo** getuigen van een auto-industrie met toeleveringsbedrijven. Veel van de werkplaatsen hebben nu een nieuwe functie, bijvoorbeeld als museum voor

moderne en/of hedendaagse kunst. Aan deze kant van de stad en meer naar het westen treft u ook chique wijken voor de gegoede burgerij aan, zoals de wijk **Crocetta** en **Cit Torino**.

De arbeiders- en industriewijken ten noorden van het centrum ogen nog wat verpauperd, maar ook hier vindt stadsvernieuwing plaats en vestigen zich allerlei kunst- en uitgaansactiviteiten (**Barriera di Milano**) en verzamelgebouwen voor start-ups. Op het terrein van de voormalige gasfabriek is door Norman Foster een nieuwe universiteitscampus gebouwd, de Campus universitario Luigi Einaudi. Genoemd naar de eerste president van Italië, die uit deze regio afkomstig is.

Als een kroon rondom de stad liggen de paleizen van de Savoye: **Reggia di Venaria Reale**, **Palazzina di Caccia di Stupinigi**, **Castello di Rivoli** en **Castello di Moncalieri**. De hertogen en latere koningen van Savoye waren gepassioneerde jagers. In de bossen en wouden rondom Turijn lieten ze rijke paleizen en soms daarbij ook dorpen bouwen voor henzelf en hun hof. Deze paleizen staan op de Werelderfgoed lijst van UNESCO.

De skyline van Turijn met Piazza Vittorio Veneto en de toren van Mole Antonelliana

Kennismaking, Turijn in cijfers

Leven in verleden en heden

Turijn is een stad om direct verliefd op te worden. De stad is ruim van opzet. Turijn is ook een statige stad. De barokke façades in het centrum hebben een vriendelijke strengheid. Het rechte stratenplan versterkt die statigheid. De Savoye familie heeft met de bouw van hun paleizen een duidelijke stempel op de stad gedrukt. Dat de binnenstad nu meer en meer autoluw wordt gemaakt, komt de rust ten goede. De rivier de Po en de kleinere rivieren Dora Riparia en Stura Lanzo, de glooiende heuvels en de Alpen maken dat de natuur niet ver weg is.

Het is een stad met relatief veel laagbouw. Aarzelend doen de eerste wolkenkrabbers hun intrede en staan onwennig in of aan de rand van de 19e eeuwse wijken. De nieuwste locatie van de universiteit van Turijn is gebouwd op de plek van de voormalige gasfabriek, vlakbij de Mole. Deze **Campus Luigi Einaudi**, is een ontwerp van Norman Foster. Het behoort tot de tien meest spectaculaire universiteitsgebouwen van de wereld.

Lang is Turijn gezien als een door de industrie vervuilde stad, onrustig en gevaarlijk door de vele arbeidersstakingen en aanslagen door de Brigade Rosso en door de aanwezigheid van de Ndrangheta. In de jaren tachtig waren de gebouwen vies en donker. In aanloop naar de Olympische Winterspelen in 2006 zijn de stad en al haar gebouwen schoongemaakt. Bij de Spelen bleek dus verrassend hoe mooi Turijn is.

Enogastronomia

Turijn is een stad van en voor fijnproevers. Lekker eten en drinken staan er centraal. Veel komt uit de directe om-

geving. Wijnen als Barolo, Barbaresco, Barbera en Moscato d'Asti en truffel uit de Langhe en Monferrato, kazen van de Alpenweiden, vlees van het Piemonte-se Bue Grasso, hazelnoten voor koek en desserts, kastanjes voor de beroemde marroni candidi, funghi porcini voor door de uit de rijstvelden ten oosten van Turijn afkomstige risotto en oude regionale fruitsoorten voor marmelade, fruitsappen en desserts uit de ten zuidwesten van Turijn gelegen 'fruitschuur'.

Hofgerechten en meer

De Savoye waren al lekkerbekken. De door de hofkoks ooit bedachte gerechten en lekkernijen worden nog steeds in de restaurants geserveerd en de delicatessenwinkels verkocht. Een beroemd chocolaatje dat ook uit deze keuken komt, is de gianduiotto: cacao met fijn-gemalen hazelnoten. Het smelt op uw tong. Grissini treft u aan bij elke maaltijd in een Piemonteese restaurant. Andere voorbeelden uit de keuken van de Savoye zijn de savoiardi (lange vingers), panna cotta, bagna caoda, brasato al barolo en uova al tartufo.

Turijn is een stad van **markten**. Meer dan veertig op alle dagen van de week. In de wijken zijn het de dagelijkse, biologische en themamarkten. Op het grote plein Piazza della Repubblica staat elke dag de grootste openlucht markt van Europa, de **Mercato di Porta Palazzo**. Uit de hele regio komen boeren er hun waar verkopen en u waant zich er in Europa, Afrika en Azië tegelijkertijd.

Turijn kent veel delicatessenwinkels. Winkels met een keur aan gerechten voor bij een aperitivo of als antipasto tot allerhande patisserie en luxueuze chocolade verwennerijen. Beroemde cho-

colade namen zijn er: Peyrano, Stratta, Leone, Venchi, Caffarel, Guido Gobino en Guido Castagna. Turijn is het jaar rond het visitekaartje van Slow Food.

Barok en hedendaagse kunst

De Savoye familie heeft met haar bouwdrift een duidelijke stempel gedrukt op het aanzicht van vooral het centrum van Turijn. De Savoye gaven opdracht voor het bouwen van paleizen in en buiten de stad en lieten pleinen en gebouwen als op de Piazza Repubblica aanleggen. Vanaf eind 19e eeuw kreeg het stadsbestuur van Turijn belangstelling voor moderne kunst. Dit vormde de basis voor wat nu een actief beleid gericht op moderne en hedendaagse kunst is. Barok en hedendaagse kunst blijken mooi samen te gaan. In de winter lichten moderne lichtkunstwerken de barokke binnenstad op (Luci d'Artista) en in andere jaargetijden zijn er bijvoorbeeld tentoonstellingen van kunst op binnenpleinen van barokke stadspaleizen.

Boeken en film

Turijn is ook een stad van boeken en schrijvers. Al in de 18e eeuw had het uitgeverijen. Enkele namen van bekende schrijvers zijn Natalia Ginzburg, Carlo en Primo Levi, Cesare Pavese, Alessandro Baricco en Paolo Giordano. Turijn kent veel bekende uitgeverijen, waarvan de belangrijkste Einaudi, UTET, Paravia, Lattes, Bollati Boringhieri en SEI-Società Editrice Internazionale zijn. U vindt er nog relatief veel ouderwetse boekenwinkeltjes. Onder de portici in de Via Po staan tafels met tweedehands boeken. Hart van de literaire stad, il Circolo dei Lettori, is gevestigd in het prachtige Palazzo Graneri della Rocca.

Begin vorige eeuw was Turijn de stad van de film en behoorde daarmee tot de avantgarde in Europa. Vanaf 1906 vestigden zich er in rap tempo vijf filmproductie maatschappijen, zoals Ambrosio, l'Italia Film en l'Aquila. De studio van Fert is in 2002 heropend als 'Virtual Reality & Multi Media Park. De elegante paleizen van de Savoye, de mooie fin-du-siècle ca-

De tweelingkerken Chiesa San Carlo en Santa Cristina, Piazza San Carlo

Kennismaking, Turijn in cijfers

fés en de huizen in Jugendstil stijl leenden zich goed als decor. Enkele bekende films, die er (deels) zijn opgenomen zijn 'Cosi ridevano', 'La donna della domenica', 'La seconda volta', 'La solitudine dei numeri primi' en 'The Italian Job' (dak Lingotto-Fiat-fabriek).

Congres- en muziekstad

Er lijkt een competitie te bestaan met het naburige en grotere Milaan. Vooral op het gebied van congressen, beurzen en muziekfestivals. Zo wil Milaan sinds kort graag de succesvolle Salone Internazionale del Libro van Turijn overnemen en organiseren Turijn en Milaan (als compromis?) samen het jaarlijkse MITO muziekfestival. In de zomer vinden veel muziekconcerten plaats op het grote Piazza San Carlo, midden in het centrum van de stad. In mei is er het Jazz festival en in mei en september het dansfestival Interplay en Torino Danza. Het Torino Filmfestival is in november, net als de grote wijnbeurs WineToMagic en de chocoladebeurs CioccolaTò.

Naar innovatieve technologieën

Ook al worden de meeste auto's van Fiat

tegenwoordig elders gemaakt, Turijn is en blijft sinds 1899 de thuisbasis van Fiat. Andere namen op het gebied van autodesign zijn Iveco, Pininfarina, Maserati en Giugiaro e Bertone. Thales Alenia Space (TAS) bouwt er satellieten en is een belangrijke werkgever in de ruimtevaartsector. SELEX Galileo is dat voor de luchtvaartindustrie. Martini & Rossi produceert er net als veel andere kleinere producenten (bijvoorbeeld Cinzano, Carpano) zijn vermout. Italgas heeft er zijn hoofdkantoor, net als papierproducent Munksjö en de bank IntesaSanPaolo. De voorganger van Telecom Italia startte het telefoonbedrijf in Turijn. Ook Olivetti begon hier. Turijn is al sinds medio 19e eeuw een koffiestad. Drie grote (Lavazza, Costadoro en Vergnano) en vele kleine koffiebranders hebben Turijn als thuisbasis. Deze industrie laat zien dat zelfs met een basisproduct als koffie innovaties mogelijk zijn.

Turijn is ook een stad met veel kleine ondernemers en startups die vanuit bijvoorbeeld de Politecnico Torino (technische universiteit van Turijn) ontstaan. De gymshoer Superga is een merk afkomstig uit Turijn (uit 1911). Ook op mode-

Feiten en cijfers

Stichting: in de 4e eeuw v.Chr. stichtten Keltische stammen, waaronder de Taurini, een nederzetting aan de voet van de bergen.

Ligging: Turijn ligt aan de voet van de Alpen, heeft een landklimaat en ligt op 239 meter boven de zeespiegel.

Bestuur: Turijn is de hoofdstad van de regio Piemonte. In 2016 koos Turijn een vrouwelijke burgemeester, Chiara Appendino van de nog jonge politieke partij Movimento 5 Stelle van Beppe Grillo.

Bevolking: De stad heeft circa 900.000 inwoners. Met de buitenwijken telt Turijn circa 1,7 miljoen inwoners en wanneer de aangrenzende gemeenten worden meegeteld zijn het er 2,3 miljoen.

Economie: Turijn is de derde economie van Italië, heeft een van de belangrijkste universiteiten en is een van de belangrijkste op het gebied van kunst, toerisme, wetenschap en cultuur.

Bijzonder: Een deel van het centrum staat met de buitenpaleizen aan de rand van de stad op de UNESCO Werelderfgoedlijst.

gebied doet Turijn van zich spreken. Een bekende ontwerpster is **Kristina Ti**. Een beroemd juwelenmerk is **Mattioli**. Succesvol is het parfummerk **Laura Tonatto**.

Wetenschap

Turijn was niet alleen een industriestad. De universiteit dateert van begin 15e eeuw, is een van de oudste en toonaangevend in Italië. Erasmus studeerde er. Circa 70.000 studenten studeren er op zo'n 120 verschillende locaties; studies variërend van de meer traditionele als geschiedenis, filosofie, recht, economie en geneeskunde tot voedseltechnologie, politicologie, informatietechnologie, theater- en communicatiewetenschappen.

Medio 19e eeuw vond er al onderzoek en ontdekkingen plaats variërend van nitroglycerine (1847), prototype van een schrijfmachine (1855), gloeidraad van puur grafiet (1882), stenograaf (1878), bloeddrukmeter (1896), de eerste personal computer (1965) en de MPEG en MP3-standaard (1988). Bekende alumni zijn uitgever Luigi Einaudi, neurologe en Nobelprijs winnaar Rita Levi-Montalcini, schrijver Umberto Eco en schrijver en eerste leider van de communistische partij Antonio Gramsci.

Friedrich Nietzsche kwam graag in Turijn. Zijn beeldtenis tegen de façade van zijn woonhuis van 1888 tot 1889 la Piccola casa della divina Provvidenza o Cottolengo getuigt hiervan. In dit huis schreef hij 'Ecce Homo'.

De Torinesi

Met al die lekkernijen is het bijzonder te zien dat de gemiddelde Torinees, althans in het centrum, zo slank is. Zeker de gegoede burgerij kleedt zich elegant. Bij de wat oudere mensen is de stijl klassiek en soms ook wat stijf. In de winter lopen veel dames in een lange bontjas. In het Borgo Nuovo kot u nog winkels tegen waar u kleding, vooral van klassieke

snit, op maat kan laten maken. In de wijken rondom Centro treft u winkels aan waar u textiel kunt kopen, die u aan de inhoud van de linnenkast van uw groot- of overgrootmoeder doet denken.

Ook zijn er nog veel kleine winkels, waar generatie op generatie achter de toonbank staat. Kleine winkels waar u zo vriendelijk te woord wordt gestaan. De winkels zijn tussen de middag bijna allemaal gesloten. Alleen de grote winkelketens blijven dan open.

Afspraken maakt men in het café om de hoek. Of wanneer een (zakelijke) afspraak op kantoor heeft plaatsgevonden, drinkt men daarna nog even een caffè in een nabijgelegen bar. Op weg naar huis na een dag werken, ziet u menig Torinees even stoppen bij een van de zeer vele gelateria's voor een ijsje.

De mensen zijn over het algemeen heel vriendelijk en behulpzaam. Ook wanneer u de Italiaanse taal niet machtig bent en zij geen Engels spreken, doet menig ober zijn best u met handen en voeten uit te leggen wat er op de kaart staat. Soms ook laten ze u het eerst gewoon proeven, zodat u daarna uw keuze kunt maken. En trots zijn ze zeker op hun stad.

Stad van studenten en jongeren

Dat Turijn ook een studenten- en jongerenstad is merkt u vooral in de avond en nacht in het Quadrilatero Romano, op het Piazza Vittorio Veneto, San Salvario en Borgo Dora. De sfeer is daar dan heel anders dan overdag.

In de zomer gaan de meeste Torinesi 'al mare', naar de kust. Of naar het familiehuis in de 'campagna', het platteland. De stad is in augustus het bezit van de toeristen. Nogal wat winkels zijn dan gesloten, wat de straten in vooral de wijken rondom het centrum een levenloos aanzicht geeft. Gelukkig blijven de grotere winkels en de meeste restaurants open.

Kennismaking, Turijn in cijfers

Typisch Torinees

Waar kunt u aan denken bij Turijn? Natuurlijk nog steeds aan Fiat. Maar ook aan koffie en chocolade. Hier voert Turijn wereldwijd de toon. Bij Turijn hoort ook het aperitivo, dat hier schijnt te zijn uitgevonden. Vermout komt uit Turijn. Bij de maaltijd krijgt u steevast *grissini*, lange dunne broodstengels. Een uitvinding uit de hofkeuken van Savoye. Turijn is ook een stad

van lekkere gebakjes en toetjes. Turijn heeft twee voetbalclubs, Grande Torino en Juventus. La Stampa is de krant van de stad en van Piemonte met een bekende schrijver als hoofdredacteur. En natuurlijk zijn er de vele galerijen: 18 kilometer aan portici. In de zomer in de schaduw en bij regen en sneeuw kunt u op veel plekken droog van A naar B lopen. Daarmee is Turijn een stad voor alle seizoenen.

Galleria San Federico richting winkelstraat Via Roma

Milieu

Turijn ligt tegen de rivier de Po aangebouwd. In het laagland en aan de voet van de Alpen. Dat maakt dat het in de winter wat kouder en in de zomer erg warm kan zijn en dat uitlaatstoffen makkelijk blijven hangen. Zeker wanneer er geen wind of regen is. Bij smog wil het gemeentebestuur het openbaar vervoer wel eens gratis maken. In de hoop dat de mensen hun auto dan thuis laten staan. Zes op de tien Torinesi reizen overigens al met het openbaar vervoer. Door de Europese Gemeenschap is Turijn in 2016 na Wenen als de groenste stad in Europa aangemerkt. Deze nominatie heeft de stad te danken aan de vermindering van CO₂ uitstoot en het toepassen van nieuwe technologieën en innovaties als LED. Maar ook de wens tot veel groen niet alleen aan de rand, maar ook in de stad zal hebben bijgedragen. Alleen al in 2016 zijn er 40.000 nieuwe bomen geplant. De gemeente is in 2016 uitgeroepen tot de beste in Italië op het gebied van milieucommunicatie met haar bewoners. Turijn heeft ruim vijftig kleine tot zeer grote parken. Het groen beslaat circa 1800 ha.

Het centrum van de stad wordt auto-luwig gemaakt en er komen steeds meer fietspaden. Bewoners van Turijn en toeristen kunnen gebruik maken van een uitgebreid netwerk van fietsen (ToBike). Deze gele huurfietsen staan overal in de stad en elk jaar komen er meer punten bij. De metro in Turijn zou de minst vervuillende in de wereld zijn. Aan de Politecnico hebben studenten in 2016 de zuinigste auto, die rijdt op waterstofcellen, ter de wereld ontworpen: de ID-RAkronos.

Wat kwaliteit van leven betreft – werk, wonen, gemeentelijke faciliteiten, criminaliteit, gezondheid en vrije tijd – is Turijn in Italië een middenmoter. Gelukkig is de natuur niet ver weg. Afhankelijk van waar u in de stad bent, kunt u in een

Wapen van Turijn

kwartier tot een half uur in de Collina Torinese zijn. En binnen een uur zit u in de Alpen. Unesco heeft het gebied langs de Po en de Collina Torinese in 2016 uitgeroepen tot eerste 'Urban MaB' (MaB = *Mediocre At Best*) van Italië. Dit mogelijk mede dankzij het creëren van een nationaal park zo dicht bij de stad. Op één van die heuveltoppen staat de Basilica Superga.

Het wapen van Turijn

In het wapen van Turijn staat een gele stier op een 'Zwitserse' blauw wapenschild. De kroon is van zilver. Dit wapen dateert uit 1360. De stier verwijst naar de waarschijnlijk eerste bewoners van dit gebied, de Taurini. Het aanraken van de testikels zou geluk brengen. Het wapenschild heeft in de loop der eeuwen kleine aanpassingen ondergaan. Als laatste ter gelegenheid van de Olympische Winterspelen in 2006.

De 813 fonteintjes van groen gietijzer in het centrum spuiten water uit het hoofd van een stier: 'i toretti'. Zij dateren uit de 19e en uit de jaren dertig van de 20e eeuw. Voor de liefhebbers is een plattegrond met deze 'toretti' op www.ilovetoret.it. Ook is er een app en een souvenirwinkel.

Geschiedenis, heden, toekomst

Van Taurini en Romeinen naar de Savoye

Een Griekse legende verhaalt over een zekere Eridano, die in de 5e eeuw v.Chr. de boot naar Sicilië nam en vandaar reisde naar daar waar de rivieren Po en Dora elkaar ontmoeten. In deze vlakke stichtte hij een stad van Taurini. In de 4e eeuw v.Chr. woonde er de Keltische stam Taurini. De naam Taurini verwijst naar stier, maar ook naar 'wonen aan de voet van de berg'.

In 218 v.Chr. kwam Hannibal en verwoestte Turijn. Keizer Augustus bouwde in 28 v.Chr. de stad weer op. Turijn kreeg toen de grondvorm van een rechthoek met een recht stratenplan en de naam Augusta Taurinorum. De middeleeuwse torens van Palazzo Madama herinneren nog aan de plek waar één van de vier stadspoorten stond.

Vanaf de vierde eeuw werd Turijn overlopen door barbaren. In 569 werd Turijn het centrum van een Longobardisch hertogdom dat tot in het rijk van de Franken reikte. Door het huwelijk begin 11e eeuw van de erfgename van Turijn en omgeving, Adelaide, met een Savoye kwam deze familie in beeld. Het duurde nog tot 1563 totdat Turijn de hoofdstad van het hertogdom Savoye werd. Met een korte onderbreking in de Franse tijd (1536-1562 en 1798-1814) bleven de hertogen van Savoye in Turijn tot 1865 aan de macht.

Triangolo magico

Nostradamus bezocht de stad in 1556. Ogenscheinlijk kwam hij hier om het hertogelijke paar een troonopvolger te bezorgen (deze werd ook geboren!). De werkelijke reden was waarschijnlijk zijn belangstelling voor de grotten van al-

chemisten, die zich onder het hertogelijke paleis zouden bevinden. Volgens aanhangers van het esoterisme bevindt Turijn zich op het kruispunt van de witte (driehoek Turijn-Lyon-Praag) en de zwarte (driehoek Turijn-Londen-San Francisco) magie. Halverwege zwavel en wierook.

Barok en Turijn

Turijn kent slechts één groot bouwwerk dat herinnert aan de Renaissance periode, namelijk de Duomo (1491-1498). Begin 17e eeuw gaven de Savoye opdracht tot het bouwen, uitbreiden en veranderen van paleizen en woonblokken in barokke stijl. Gebouwen, die nu nog voor een belangrijk deel het aanzicht en de sfeer van de stad bepalen. De belangrijkste zijn het Palazzo Ducale (nu Reale), la Capella della Sacra Sindone, la Chiesa di San Lorenzo en Palazzo Carignano. Turijn werd uitgebreid met nieuwe wijken buiten de stadsmuren. Belangrijke gebouwen buiten de stadsmuren zijn Castello del Valentino en Reggia di Venaria Reale. In die periode ontstonden ook de vele mooie pleinen in de binnenstad. Turijn groeide en die groei zette door in de 18e-eeuw, zichtbaar in de vele gebouwen en façades in classicistische stijl uit die tijd.

Il Risorgimento

Het woord 'risorgimento' betekent herrijzenis en staat voor de eenwording van Italië. Dit proces begon in 1820 met de opstanden in Napels en Piemonte. Tot die tijd was Italië een lappendeken van stadstaatjes. Het grondgebied van Noord-Italië werd toen door Oostenrijk, Frankrijk en Duitsland gebruikt om hun geschillen te beslechten. De wens

groeide om die buitenlanders te verjagen. Tijdens de Napoleontische bezetting (1798-1814) had Piemonte een moderne wetgeving en doelmatiger bestuur gekregen. Ook kreeg de groeiende middenklasse geschriften met liberale ideeën onder ogen. Dit ondermijnde het lokale feodale gezag. Belangrijke voor mannen van het Risorgimento waren Garibaldi, graaf Benso Camillo Cavour, Giuseppe Mazzini en Massimo Taparelli markies van Azeglio. In 1861 werd de Savoye Victor Emanuele II de eerste koning van een verenigd Italië. Turijn werd de hoofdstad.

Twintigste eeuw en nu

Met de oprichting van de Fiatfabriek werd Turijn begin twintigste eeuw een industrieel centrum. In 1911 vond er de Wereldtentoonstelling plaats. Vanuit Zuid-Italië verhuisden velen op zoek naar werk tot in de jaren zeventig naar Turijn. De contrasten tussen arm en rijk waren groot. Kunststroming Arte Povera 'protesteerde' met kunst als medium,

groeperingen als de Brigade Rosso op een gewelddadige manier. De eerste studentenprotesten begonnen in Turijn. Men kende Turijn in de tweede helft van de twintigste eeuw vooral uit beelden van (stakende) arbeiders voor grauwe gebouwen. In de jaren negentig begon de grote schoonmaak. In 2006 waren er de Olympische Winterspelen en de eerste Salone del Gusto, het tweejaarlijkse podium van de Slow Food beweging. Turijn richt zich nu naast de auto-industrie op de luchtvaartsector en innovatieve technologieën, producten van de 'smaak' (zoals chocolade, koffie), uitgeefsector en luxe als mode, parfum en juwelen. In de wijk Cit Torino wordt een voormalig gebouw van de spoorwegen verbouwd tot het belangrijkste congrescentrum van de stad (Ex Westinghouse). Ook positioneert Turijn zich als een sportieve en groene stad waar historie en hedendaagse tijd als vanzelfsprekend samengaan. Op een voormalig industrie-terrein verrijst nu het 456.000 m² grote Parco Dora.

Façade van de Oval ten tijde van de Artissima beurs (hedendaagse kunst) met op de achtergrond het nieuwe kantoor voor de Regio Piemonte

Praktische informatie

Reizen naar Turijn

Met het vliegtuig

Ten noorden van Turijn op 16 km van het centrum ligt Aeroporto Internazionale 'Sandro Pertini', in de volksmond Caselle geheten. Caselle is een klein en overzichtelijk vliegveld. Vanuit Amsterdam-Schiphol vliegt KLM (i.s.m. Alitalia) en Transavia rechtstreeks op Turijn. KLM tweemaal daags alle dagen van de week, Transavia niet alle dagen en ook niet het jaar rond (in de winter maanden soms). Ryanair vliegt vanuit Brussel-Charleroi op Turijn en vanaf het internationale vliegveld van Brussel vliegt Brussels Airlines op Turijn.

Per trein naar de stad: 'La Linea ferroviaria SFMA' verbindt het vliegveld in 19 minuten met het treinstation Dora GTT. Dit station ligt iets ten noorden van het oude centrum. Vanaf dit eindstation kan overgestapt worden op tramlijn 10, die rijdt naar de noordwestrand van het oude centrum. Een treinkaartje is te koop in de aankomsthal op het vliegveld en in de hal van het treinstation. Kosten: € 3,00. Het kaartje is 120 minuten geldig in al het openbaar vervoer uitgevoerd door GTT (Gruppo Torinese Trasporti), dus ook de tram. Lukt het kopen van een kaartje niet, vaak zit er in de aankomsthal iemand aan de naast de kaartjesautomaat gelegen informatiebalie die kan helpen. Het treinstation is te bereiken door na het verlaten van de aankomsthal de weg over te steken en via de tunnel naar de stationshal te lopen. Let op dat u de trap naar het goede perron neemt, richting Turijn. De trein rijdt afhankelijk van het tijdstip eens per half uur/uur. Timetabel: www.gtt.to.it/cms/risorse/ferrovie/orari_torino_ceres.pdf

Per bus naar de stad: De buslijn SADEM is een handiger optie. Zij onderhoudt een directe verbinding tussen het vliegveld en de stad. De rit duurt circa 40 minuten. De opstapplaats is net buiten de aankomsthal tussen de twee weghelften (eentje voor taxi's en eentje voor auto's om reizigers af te zetten). De bus stopt in Turijn naast het treinstation Porta Susa (Corso Bolzano, voorzijde station 'uscita D') en daarna voor het treinstation Porta Nuova (Corso Vittorio Emanuele II 57a). Een kaartje kost € 6,50 en is in de aankomsthal te koop in een kaartjesautomaat. Een buskaartje gekocht in de bus kost € 1 meer, korting met Torino + Piemonte CARD (blz. 25). De bus rijdt elke 10 à 20 minuten. Timetable: www.sadem.it/media/6355/000268.pdf

Per taxi: Aan de voorzijde van de aankomsthal staan taxi's, die in circa 30 minuten naar de stad rijden. Benadering van de kosten: € 40,00.

Per huurauto: In de aankomsthal en aan de overkant van deze hal in een gebouw met parkeergarages zijn diverse autoverhuurbedrijven. Het voordeligste is om de auto al voor vertrek naar Turijn bij de desbetreffende verhuurmaatschappij (Hertz, Avis, Budget, Europcar, Sicily by Car, Maggiore, Sixt) via internet te huren.

Met de trein

Turijn is een belangrijk spoorwegknooppunt voor de snelle verbindingen met de rest van Italië en de directe lijn Lyon-Parijs: Frecciarossa en Frecciabianca (www.trenitalia.com), Italo (www.italotreno.it) en TGV. De stad heeft vijf treinstations, waarvan twee internationale: Porta Nuova en Porta Susa. De beide treinstations liggen aan de rand van het oude centrum.

Porta Nuova is het derde grote treinstation in Italië en werd in 1861-1868 gebouwd. In een tiental minuten te voet bent u vanaf dit station in het hart van het centrum van de stad. Ook stopt de metro, die de stad met Lingotto en Collegno verbindt, onder dit station. Aan de voorzijde en zijkant van het station stoppen diverse bussen en trams. Aan de zijkant is een taxi standplaats.

Het futuristische gebouw van treinstation **Porta Susa** dateert uit 2013 en ligt aan de noordwestzijde van het centrum. In dit station komen en gaan de treinen van en naar Frankrijk. In 10 tot 15 minuten bent u te voet in het hart van de stad. Ook in dit station is er toegang tot het metronetwerk en aan de buitenzijde stoppen veel bussen en trams en is er een taxistandplaats.

Per auto

Vanuit Nederland en België bereikt u Turijn het makkelijkste via de route Lyon-Fréjustunnel-Bardonecchia of via de route Basel-Lausanne-Martigny-Grote Sint Bernardtunnel. Voor Zwitserland heeft u een speciaal tolvignet nodig (te koop aan de grens en bij de ANWB). De snelwegen in Frankrijk en Italië zijn tolwegen. De maximum snelheid voor personenauto's is in Italië 130 km per uur. Een retourkaartje voor een passage door de tunnel is voordeliger dan twee keer een enkele reis. Retourpassage door de Fréjustunnel is een week geldig, door de Grote Sint Bernardtunnel een maand. De stad is per auto makkelijk aan te rijden, zowel vanuit het noorden (Aosta en Milaan), westen (Fréjustunnel en Bardonecchia) als zuiden (Ligurië, Savona). De randweg Tangenziale A55 heeft directe afritten naar het vliegveld, Lingotto, Juventus Stadion, Rivoli, Venaria Reale en Stupinigi. Voor het centrum van Turijn zijn de belangrijkste afritten Corso Regina Margherita (noorden) en Corso Allamano (zuiden).

Douane

Documenten: Voor burgers van EU-landen is een paspoort of identiteitskaart voldoende. Kinderen moeten een eigen paspoort of identiteitskaart hebben.

Douanebepalingen: Binnen de Europese lidstaten zijn goederen voor persoonlijk gebruik vrij van in- en uitvoerrechten. Hierbij worden maxima gehanteerd van 800 sigaretten en 90 liter wijn. Voor reizigers van buiten de EU gelden de volgende maxima: 200 sigaretten, 2 l wijn of 1 l sterke drank, € 10.000,00 aan contant geld.

Huisdieren: Huisdieren moeten worden gechipt en hebben een geldig inentingspaspoort nodig.

Reizen in Turijn

Openbaar vervoer

Bus, tram: Turijn heeft een uitgebreid (elektrisch) bus- en tramnetwerk. Bus- en tramlijnen gaan vanuit het centrum alle richtingen op: www.gtt.to.it/cms/risorse/urbana/mappa/mapparete.pdf. Een papieren versie van deze plattegrond is gratis verkrijgbaar bij het bureau voor toerisme. Over het algemeen gaan de bus- en tramlijnen elke 15 minuten. **Tip:** Wanneer u bij een bushalte wacht en wilt weten hoe laat de bus of tram komt: stuur een sms naar 0039 339.9949990 met het nummer van de halte en u krijgt het verwachte tijdstip ge-sms't.

Metro: De 'metropolitana' verbindt het centrum met Lingotto (in het zuiden) en Collegno (in het westen) en met de beide internationale treinstations (Porta Nuova en Porta Susa).

Nachtbus: 'Night Buster' rijdt elke vrijdag-, zaterdag- en zondagnacht tussen de periferie en het centrum en stopt bij de belangrijkste nachtelijke uitgaansgelegenheden.

Linea 7 Storica: Een historische tram, die een rondrit langs hoogtepunten in de

Praktische informatie

stad maakt. Alleen op zaterdag, zondag, de feestdagen tussen Kerst en 6 januari en de paasweek. Meer informatie: www.gtt.to.it/cms/risorse/turismo/pdf/orario_linea_7_storica_27_08_2016.pdf.

Vervoersbewijzen: Een kaartje voor het openbaar vervoer koopt u bij een van de parkeermeters in het centrum ('Zona Blu'), bij een van de tabakswinkels, kiosken en bars of in het metro- of treinstation bij een automaat. Een kaartje kost € 1,50 en is 90 minuten geldig vanaf het eerste gebruik. Behalve een enkel kaartje kunt u ook een carnet van 5 kaartjes kopen of een kaartje met 5 ritten per kaart. Laatstgenoemde kan maar door een persoon tegelijk gebruikt worden. Het eerste kaartje moet u in de bus/tram afstempelen, de tweede variant houdt u tegen een apparaat aan, waarbij de rit elektronisch eraf wordt gehaald.

Taxi

Elke wijk in Turijn heeft een taxistandplaats. In het centrum, op de grote pleinen en bij de stations zijn het er meer. Een taxi bestellen kan via: Pronto Taxi, tel. 0039 0115737 (www.prontotaxi5737.it) en Radio Taxi, tel. 0039 011 5730/3399 (www.radiotaxi.it). Een taxi voor invaliden moet rechtstreeks bij de taxi centrale worden besteld. **'ToURING Taxi':** Pronto Taxi biedt een rondrit door het centrum van circa een uur aan voor maximaal vier personen. Kosten: € 40,00.

Eigen auto

Het autoverkeer de stad in en uit is druk; zeker tijdens de spits (behalve in juli/augustus). Op de ring (Tangenziale A55) kan het file rijden zijn. Het oude centrum ('Zona Blu') van Turijn is auto-luw gemaakt: 'zona a traffico limitato' (ZTL). Van maandag tot vrijdag van 7.30 tot 10.30 uur mogen er alleen auto's rijden met een speciale vergunning. In de ZTL-zone zijn sommige straten gereserveerd voor het openbaar vervoer. In en

kele straten en pleinen mag zelfs helemaal niet meer worden gereden en geparkeerd. De belangrijkste winkelstraten zijn alleen voor voetgangers toegankelijk: Via Garibaldi, Via Lagrange en Via Carlo Alberto.

Aan de buitenrand van Turijn zijn er parkeergarages waar het goedkoper parkeren is (bijvoorbeeld bij het Automobielmuseum en Lingotto) dan aan de rand en onder het oude centrum (www.gtt.to.it/cms/risorse/parcheggi/barriera/rotazione/mappa_park_2016_g.pdf).

Met de bus en/of metro reist u dan door naar het centrum. De parkeerkosten variëren, afhankelijk van hoe dichtbij het centrum u parkeert, van € 0,50 tot € 2,50 per uur. Onder de Via Roma midden in het centrum is een grote parkeergarage. Toegang: aanrijden via de Corso Vittorio Emanuele II, ingang aan de rechterzijde van Piazza Carlo Felice. **Tip:** De twee laatste weken van augustus is het op sommige plekken in het centrum gratis parkeren. Check wel even bij voorbijlopende Torinesi!

Per boot

Over de Po varen twee boten, de Valentino en Valentina, tussen de Murazzi, Borgo Medievale en Italia '61 (vlakbij automobielmuseum). Een kaartje kost tussen de € 4,00 en € 6,00. De boten zijn rolstoeltoegankelijk. Dineren op de boten is mogelijk. Meer informatie: www.gtt.to.it/cms/turismo/navigazione-sul-po

Stadstours

City Sightseeing Torino: Drie rode bussen, A (Torino Centro) - B (Torino Inedita (= nieuw)) en - C (Residenze Reale), die door Turijn rijden en waar u op en af kunt stappen. Informatie in de moderne vreemde talen wordt tijdens de busreis gegeven. Vertrekpunt is Piazza Castello. Toegangskaart is te koop in het bureau voor toerisme en op de bus. De prijs van

Duurzaam reizen

Milieubehoud, stimuleren van de lokale economie, gelijkgestemden ontmoeten en van elkaar leren – bij duurzaam toerisme gaat het om verantwoordelijkheid nemen voor het milieu en de maatschappij. Op de volgende websites vindt u tips om duurzaam te reizen en informatie over het aanbod. **www.duurzaamreizen.org**: adressen van reisorganisaties die reizen aanbieden waarbij respect voor de natuur en lokale bevolking voorop staat en informatie over duurzame projecten waar u aan mee kunt doen. **www.vakantievoetafdruk.nl**: programma op internet waarmee u de voetafdruk van uw vakantie kunt meten. **www.greenseat.nl**: website om de CO₂-uitstoot van uw vlucht te berekenen en te compenseren. Het geld wordt geïnvesteerd in duurzame projecten. **Duurzaam Turijn**: Turijn ligt in een kom tussen bergen en heuvels. Uitlaatgassen blijven er, zeker bij windstil weer, makkelijk hangen. U doet er alleen daarom al goed aan om in de stad naast de 'benenwagen' het openbaar vervoer en/of de fiets ((TO)Bike) te gebruiken. Turijn heeft het eerste museum in Europa dat gewijd is aan onze natuurlijke omgeving. In dit Museo A come Ambiente worden tentoonstellingen en cursussen (voor o.a. scholieren) georganiseerd gericht op het behoud en verbeteren van onze omgeving. Turijn wil graag een groene stad zijn en blijven. In achterstandswijken worden (door onder andere Casa dell'Ambiente en Associazione Parco del Nobile) moestuinen (op daken) aangelegd en omwonenden betrokken bij de verzorging. Eens in de twee jaar is Turijn gastheer van de Terra Madre Salone del Gusto beurs van Slow Food. De vele delicatessenwinkels in de stad verkopen waar van kleine producenten uit het directe achterland. Heel veel is Slow Food in Turijn. Zelfs voor fastfood heeft Turijn een slowfood oplossing: McBun.

de drie buslijnen verschilt. Meer informatie (ook voor andere bustochten): www.torino.city-sightseeing.it

De eerste keer in Turijn: Een stadstour te voet langs de mooiste pleinen, kerken en paleizen. Elke zaterdag om 10 uur. Vertrek vanaf het bureau voor toerisme aan het Piazza Castello (www.turismotorino.org). Kost: € 9,50 (€ 8,40 met Torino+Piemonte CARD). Kinderen tot 12 jaar gratis.

PedaloTo: De fietsorganisatie Anemos organiseert in samenwerking met het bureau voor toerisme diverse (thema) fietstochten door de stad, waaronder per e-bike. Meer informatie: www.anemostorino.com/index.php/itinerari

Royal E-Bike tour: Elke zondag (€ 25; 10-12.30 uur) bij genoeg belangstelling wordt er gefietst door het oude centrum en langs de residenties van de Savoye.

App 'Corona in bici': Een fietstocht langs de koninklijke paleizen en stadsparken aan de rand van Turijn. De app geeft ook een overzicht van de 'Botteghe di Piemonte Eccellenza Artigiana', bijzondere delicatessenwinkels en bars langs het fietstraject. Deze tocht doet u op eigen gelegenheid en met zelf geredigde fietsen.

Somewhere organiseert in samenwerking met het bureau voor toerisme diverse rondleidingen. Een selectie: Ondergronds Turijn (tunnels op 7 en 14 meter diepte en koninklijke kelders), Torino Magica (bewijzen van de zwarte en witte magie), wijnproeverij in geselecteerde enoteche (de beroemde wijnen uit de Langhe en Monferrato). De kwaliteit is goed. Meer informatie: www.somewhere.it

Praktische informatie

Ristocolor e Gustotram: Trams die beschilderd zijn door de kunstenaar Ugo Nespolo en 's avonds door de stad rijden, terwijl er een diner gereserveerd wordt. Meer informatie: www.gtt.to.it/turismo

Feestdagen

1 januari: Nieuwjaar (Capodanno)

6 januari: Driekoningen (Epifania)

Pasen: Pasqua (eerste paasdag)

Pasquetta (tweede paasdag)

25 April: Bevrijdingsdag (Festa della Liberazione)

1 mei: Dag van de Arbeid (Festa del Lavoro)

2 juni: Nationale feestdag (Festa della Repubblica)

24 juni: San Giovanni Battista (patroonheilige van Turijn)

15 augustus: Maria-Hemelvaart (Ferragosto)

1 november: Allerheiligen (Ogni Santi)

8 december: Maria onbevleete ontvangenis (Festa dell'Immacolata Concezione)

25 december: Kerstmis (Natale)

26 december: Santo Stefano

Vooral op feestdagen met een 'ponte', een bruggetje naar het weekend, gaan Italianen op pad en kan het druk zijn in de stad, in musea en restaurants.

Festivals en evenementen

Turijn is een stad van congressen (www.torinoincontro.org), beurzen en veel muziek, dans en theater. Dat ziet u aan het jaarlijks terugkerende programma. Een selectie:

Il Salone Internazionale del Libro: Milaan heeft per 2017 deze succesvolle beurs overgenomen, maar Turijn wil als stad van boeken, schrijvers en uitgeverijen deze beurs niet laten gaan en blijft dus in mei een kleinere boekenbeurs organiseren, www.salonelibro.it

Torino Jazz Festival: In april / mei, www.torinojazzfestival.it

Hedendaags Dansfestival Interplay: In mei / juni, www.mosaicodanza.it

Torino Classic Music: gratis concerten in juli op het Piazza San Carlo, www.torinoclassicalmusic.it

Traffic Torino Free Festival: In juli, popconcerten en ook op het Piazza San Carlo, www.trafficfestival.com

TODays festival: Laatste weekend augustus, hedendaags muziekfestival, met ook workshops en kunst op bijzondere locaties in de openlucht en aan de rand van de stad, www.todaysfestival.com

MITO muziekfestival: In september in samenwerking met Milaan wordt een gevarieerd programma aangeboden, van klassiek tot jazz, rock en popmuziek, www.mitosettembremusica.it

Wielrenwedstrijd Milaan-Turijn: Sinds 1876 rijdt deze klassieker met als eindpunt de Basilica di Superga bovenop een heuvel net buiten de stad.

Torino Danza: Van september tot november zijn er op diverse bijzondere locaties in en rondom de stad moderne (ballet)dansvoorstellingen, www.torinodanzafestival.it

Terra Madre Salone del Gusto: Eens in de twee jaar en sinds 2016 in september is het centrum van de stad een groot Slow Food gebeuren, www.slowfood.com

Turin Marathon: Begin oktober. Voor recreanten is er ook een afstand van 30 km, www.teamarathon.it

Movement Torino Music Festival: Eind oktober, een dancefestival met de beste dj's, www.movement.it

Luci d'Artista: Sinds 1997 worden in november en december de straten en pleinen in de binnenstad opgelicht met lichtkunstwerken. Als alternatief voor de gebruikelijke kerstverlichting. Elk jaar aangevuld met nieuwe lichtkunstwerken, www.contemporarytorinopiemonte.it

Artissima: Begin november de grootste hedendaagse kunstbeurs van Italië, in de Oval Lingotto, www.artissima.it. Tegelijkertijd organiseren veel musea tentoonstellingen over moderne en hedendaagse kunst en zijn er in diverse barokke paleizen evenementen.

Paratissima: Begin november, tegelijkertijd met Artissima, een beurs voor minder bekende kunstenaars, www.paratissima.it

Club to Club: Begin november treden circa 50 artiesten op in en buiten de stad, de avantgarde van de nieuwe elektronische popmuziek, www.clubtoclub.it

The Others: Ook begin november in de week van de hedendaagse kunst, een podium voor jonge kunstenaars in een voormalig ziekenhuis en nu trendy locatie, www.theothersfair.com

Flashback: Begin november, met als thema dat alle kunst (dus ook oude kunst) hedendaags is, www.flashback.to.it

Operae: Begin november, presentatie van het beste design in Palazzo Cisterna, www.operae.biz

Torino Film Festival: Tweede helft november, vlakbij het Filmmuseum, www.torinofilmfest.org

CiocolatoTØ: Tweede helft november staat het centrum van Turijn in het teken van chocolade. Zowel chocolade van de beste chocolatiers in Turijn als van elders, www.ciocola-to.it

Natale: Begin december tot Driekoningen, diverse kerstmarkten in het centrum, in het nabijgelegen Rivoli en bijzondere kerststallen in kerken en op het Piazza Castello van Turijn, www.nataleatorino.it.

Veiligheid en noodgevallen

Het centrum van Turijn wordt als redelijk veilig ervaren. Toch moet u alert zijn op zakkenrollers, zeker in de metro, tram en bus, in volle winkels en bij drukbezochte evenementen. Pas ook op met *bagarini*, de louche handelaren die u kaartjes voor een populair evenement proberen te verkopen. Vaak zijn deze kaartjes vervalst. Rij ook niet met snorders mee, die u voor een laag bedrag van station of luchthaven naar uw hotel willen rijden. Doe bij diefstal aangifte bij het dichtstbijzijnde politiebureau. Voor uw reisverzekering heeft u dit bewijs nodig. Bij diefstal van uw pinpas, creditcard of mobiele telefoon, bel het internationale nummer van uw bank of provider.

Belangrijke telefoonnummers

Alarmnummer: 113; **Carabinieri** (politie): 112, **Polizia di Stato:** 113, **ambulance:** 118, **gemeentepolitie:** 0039 011 4606060, **brandweer:** 115, **autopech:** 116 (Soccorso Stradale). Alle bankpassen / creditcards blokkeren: tel. 0031 (0)30 283 53 72. Zie ook www.pasblokkeren.nl of tel. 0032 (0)70 344344. Zie ook www.cardstop.be.

Nederlands Honorair Consulaat in Turijn: Via Druente 34, 10040 San Gillo, tel. 0039 011 7509612 (open: maandag, woensdag en vrijdag van 8.30 tot 13.00 of op afspraak).

Consulaat van België in Turijn: Via Montevecchio 28, 10128 Turijn, tel. 0039 011 597733

Nederlandse ambassade in Rome: Via Michele Mercati 8, tel. 06 32 28 60 01, voor een noodgeval buiten kantooruren 335 691 09 39.

Belgische ambassade in Rome: Via dei Parioli 49, tel. 06 360 95 11, voor een noodgeval buiten kantooruren 335 234 157.

Praktische informatie

Voor kinderen

In Turijn zijn er genoeg leuke dingen om met kinderen te doen. Alleen al de grote hoeveelheid gelateria's en moderne en klassieke 'snoepjeswinkels' zullen kinderhartjes doen smelten en een voor hen minder leuk uitstapje snel doen vergeten. In restaurants wordt rekening gehouden met de allerkleinsten. Veel restaurants bieden nog het traditionele Piemontese menu. Men vindt het geen probleem een extra leeg bord erbij te plaatsen, zodat de kinderen van alle gangen wat hapjes mee kunnen proeven. Een bord pasta, vaak vers en in veel variaties, kan natuurlijk ook. En om de Piemontese toetjes alleen al wil ook een kind graag uit eten. De bezienswaardigheden en musea waar uw kinderen zeker van zullen genieten zijn:

Musea: Museo Egizio, Mole Antonelliana/Filmmuseum en met Somewhere naar ondergronds Turijn, de Armeria Reale en het Museo dell'Automobile, het nep-middeleeuwse Borgo e la Rocca Medievale en het planetarium van Turijn in Pino Torinese – Museo di Astronomia e il Planetario.

Ligna Storica : De oude tram linea 7 rijdt langs hoogtepunten in de binnenstad.

Fietsen naar Reggia Venaria Reale en het ernaast gelegen Parco La Mandria. Met de **boot** over de Po varen. Picknick in een van de parken. Voor meer inspiratie: www.kidsarttourism.com

Gezondheidszorg

Via de verplichte basisverzekering bent u verzekerd voor alle medisch noodzakelijke zorg in het buitenland. Als de kosten voor de behandeling hoger zijn dan de vergoeding vanuit de basisverzekering, kan de rest van het bedrag geclaimd worden bij een aanvullende verzekering of een reisverzekering (meestal wel aan

te raden omdat de kosten hoger kunnen uitvallen). Voor een verblijf in het buitenland is het handig een European Health Insurance Card (EHIC) aan te vragen bij uw zorgverzekeraar. Hiermee kunt u aantonen dat u verzekerd bent voor ziektekosten en recht hebt op zorg. Ook hoeft u dan de buitenlandse zorgnota vaak niet voor te schieten. Kijk eventueel op www.ehic.nl of www.belgium.be/nl/gezondheid/op_reis/europese_kaart. Gaat het om niet spoedeisende zorg, dan kunt u het best vooraf contact opnemen met de zorgverzekeraar.

Noodgevallen: Voor spoedeisende hulp kunt u terecht op de eerste hulp (*pronto soccorso*) van het ziekenhuis. De wachttijd kan lang zijn, omdat veel Italianen er voor gratis medische zorg naartoe gaan.

Ziekenhuizen in het centrum: Ospedale Molinetti, Corso Bramante 88; Ospedale Sant'Anna, Corso Spezia 60; Ospedale Infantile Regina Margherita, Via Zuretti 21.

Apotheken: Farmacia Boniscontò, Corso Vittorio Emanuele II 66 (ma.-vr. 24 uur), Farmacia Comunale 25, Stazione Porta Nuova (alle dagen 7-19.30 uur), Farmacia Porta Nuova, Via Sacchi 4 (ma.-vr. 8-21.30 uur). In het centrum hebben vele *farmacie* nog een klassiek interieur. Alleen daarom al een reden voor een bezoek.

Informatie

Italiaans Toeristenbureau (ENIT)

www.enit.it In Nederland heeft het Italiaanse Toeristenbureau geen vestiging meer. De vestiging in België is aan het Vrijheidsplein 12, 1000 Brussel, tel. 0032 (0)26471154, email: brussels@enit.it of enit-info@fonie.be, geopend ma.-vr. 11-16 uur. De website van ENIT is deels vertaald in het Nederlands.

Toeristenbureau in Turijn

Het belangrijkste kantoor van het **Ufficio del Turismo** in Turijn is gevestigd midden in het centrum op de hoek van Piazza

Torino+Piemonte CARD €!

Deze kaart geeft toegang tot de meeste musea en tentoonstellingen in Turijn en in kastelen en paleizen rondom de stad. Daarnaast geeft de kaart korting op onder andere sightseeing tours. Er is een kaart voor 1, 2, 3 of 5 dagen. Een kaart is geldig voor een volwassene en een kind onder de 12 jaar. Voor de leeftijd 12-18 jaar is de Torino+Piemonte CARD Junior. Met de kaart moet nog wel een toegangskaartje bij de kassa worden gehaald. Wilt u niet in de rij voor een museum staan, kan het geval bij Museo Egizio zijn, dan is het kopen van een toegangskaartje via internet te overwegen. De CARD die 2 of 3 dagen geldig is, is te koppelen aan een openbaar vervoer kaart. De driedagen kaart is te koppelen aan de toeristische activiteiten van het openbaar vervoer GTT (Venaria Express, boottocht Po, lift in Mole Antonelliana, treintje naar Basilica di Superga) en heet Pass dei Servizi Turistici. De kaart moet wel tegelijk met de Torino+Piemonte CARD gekocht worden. Alle kaarten zijn te koop bij het bureau voor toerisme, de Torino+Piemonte CARD ook online, maar moet wel bij het toeristenbureau worden opgehaald: www.turismotorino.org/card.

Castello en Via Garibaldi. Daarnaast is er nog een vestiging aan de Via Garibaldi 45a (zondag gesloten) en op het Piazza Carlo Felice (alleen betalen met bankpas en creditcard) precies tegenover het treinstation Porta Nuova. Openingstijden zijn van 9 tot 18 uur. De website is in acht talen, www.turismotorino.org, geeft informatie over evenementen, heeft te downloaden brochures, ed.

Telefoon

Toegangscode voor bellen met Italië is: 0039. Bellen naar Nederland begint met 0031, naar België met 0032. Naar Nederland en België daarna zonder de eerste 0! Naar Italië blijft die 0 juist staan! Italiaanse vaste nummers beginnen altijd met een 0, mobiele nummers met een 3.

Internet

Op steeds meer openbare plekken in de stad stelt Turijn gratis wifi beschikbaar gedurende 12 uur of 750 MB per dag. Voor toegang moet u zich registreren op www.comune.torino.it/wifi. Informatie op internet over Turijn is er

voornamelijk in het Italiaans, maar soms ook in het Engels en Nederlands. Een aantal nuttige websites:

www.turismotorino.org: site van het bureau voor toerisme in Turijn.

www.piemonteitalia.eu: over Turijn en de rest van de regio Piemonte.

www.comunetorino.it/torinoplus/english/: website van de stad Turijn met veel actuele informatie over evenementen, tentoonstellingen ed.

www.mole24.it: informatie over kunst, enogastronomie, evenementen, ed. Alleen in het Italiaans.

www.guidatorino.com: een website met veel achtergrondinformatie, leuke weetjes, evenementen.

www.turijn-nu.nl: Nederlandstalige website met veel, ook actuele, informatie over Turijn.

www.genieteninpiemonte.nl: Nederlandstalige website met informatie over Turijn en Piemonte.

Klimaat en reisseizoen

Turijn heeft een landklimaat, maar geniet daarbij de beschutting van de Alpen. De zomers zijn er over het algemeen warm